

Władysław Krawczyk

Rola misji kanonicznej w realizacji prezbiterium diecezjalnego

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 23/3-4, 3-9

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. WŁADYSŁAW KRAWCZYK

**ROLA MISJI KANONICZNEJ W REALIZACJI
PREZBITERIUM DIECEZJALNEGO**

Treść: Wstęp. 1. Misja kanoniczna a kapłani diecezjalni. — 2. Misja kanoniczna a kapłani zakonni. — Zakończenie.

Wstęp

Jezus Chrystus w określonym czasie dokonał odkupienia wszystkich ludzi. Aby jednak odkupienia dokonać w każdym człowieku żyjącym w różnych odcinkach czasu historii posłał grupę ludzi: kolegium apostołskie.

Posłannictwo to Chrystus przekazał nie poszczególnym apostołom, ale „wszystkim wspólnie... dał przykazanie, nakładając na nich wspólny obowiązek” (officium)¹. Nadto Chrystus obiecał swoją czynną obecność i zesłał na to Kolegium Ducha Świętego, dzięki czemu kolegium to jest nieomyłne i trwa². „Żeby zaś episkopat był jeden i niepodzielny, postawił nad innymi apostołami świętego Piotra i w nim ustanowił trwałą i widzialną zasadę i fundament jedności i wspólnoty”³.

A więc z pozytywnej woli Jezusa Chrystusa nosicielem posłannictwa Bożego w świecie jest kolegium apostołskie, które tę misję przekazało kolegium biskupów jako prawowitemu swemu następcy⁴.

1. Misja kanoniczna a kapłani diecezjalni

Obecnie kolegium biskupów, aby mogło spełnić na siebie nałożoną misję zbawienia każdego człowieka w czasie i przestrzeni, musi w tym celu wcielić nowe członki do swego organizmu, żeby w ten sposób mogła trwać sukcesja apostołska na całej ziemi i wśród wszystkich ludzi. „Kolegium realizuje wcielenie no-

¹ KK n. 23.

² KK n. 19.

³ KK n. 18; Por. Sobór Watykański I. Konstytucja dogmatyczna o Kościele, *Pastor Aeternus*, w: *Denz. 1821* (n. 3050).

⁴ Jimenez-Urresti T., *Postannictwo Boże w historii a misja kanoniczna*, Concilium 1—10 (1968) 439.

wych członków przez specyficzny akt sakramentu kapłaństwa, które dokonuje się — od swoich początków — przez włożenie rąk. A wcielając w ten sposób nowego członka, czyni go uczestniczącym, solidarnym, współodpowiedzialnym, albo lepiej uczestniczącym w powszechnej misji kolegalnej, to jest funkcji (munus), w obowiązku (officium) i w trosce (cura) misyjnej, jak również w funkcjach, oficjalnym sprawowaniu urzędu, w powadze i władzy duchownej kolegium, nadanych razem ze wspólną misją kolegalną”⁵.

Działalność nowego członka włączona do kolegium, aby mogła być pożyteczna, winna działać w podporządkowaniu, w organizacji i misyjnym programie duszpasterskim, ustalonym przez kolegium.

Na płaszczyźnie kanonicznej w konkretnym działaniu historycznym kolegium biskupie włącza poszczególnego członka do konkretnego zadania, w konkretnych warunkach i w konkretny sposób. Ten konkretny przydział zadań i konkretne historyczne zlecenie nazywa się misją kanoniczną. Jest ona nadto stwierdzeniem zachowania łączności czyli „communio” z kolegium i jego głową⁶.

Każdy biskup z racji pełni kapłaństwa włączony jest do tegoż kolegium jako członek pełnoprawny, natomiast kapłani nie posiadający tej pełni są tylko członkami pomocniczymi. Niemniej jednak z racji uczestnictwa w tym samym kapłaństwie Chrystusowym wszyscy kapłani są w służbie posłania Bożego powszechnego, w którym uczestniczą i ich kapłaństwo nastawione jest na służbę Kościoła powszechnego. Ta inkardynacja teologiczna przekształca się przez misję kanoniczną w inkardynację kanoniczną, skierowaną wprost do danego Kościoła partykularnego. A więc misja kanoniczna jest aktem prawnym, dzięki któremu aktualizuje się sakramentalne uczestnictwo kapłanów w świętych zadaniach biskupów, mianowicie w nauczaniu, uświęcaniu i w pasterskim kierowaniu w danym Kościele partykularnym i włącza tym samym poszczególnego kapłana do danego prezbiterium diecezjalnego.

Misja kanoniczna jednak nie wydaje się stanowić jedyne kryterium przynależności do danego prezbiterium diecezjalnego. Bowierny kapłan inkardynowany do jakiejś diecezji, gdy zostaje przez swego biskupa pozbawiony misji kanonicznej, nie traci tym samym, jak się wydaje, przynależności do prezbiterium⁷. A więc

⁵ Jimenez-Urresti T., art. cyt. s. 440.

⁶ Por. KK n. 21; DK n. 7; Żurowski M., *Uprawienie do współuczestnictwa w kościelnej wspólnotie wspólnot — „Ius ad communionem”*, Warszawa 1977, s. 294 i 296 (maszynopis).

⁷ Por. Żurowski M., *Prawne aspekty Konstytucji „Lumen Gentium”*, Prawo Kanoniczne 10 (1967) 1—2, s. 71.

nie tylko misja kanoniczna ale również i inkardynacja⁸ stanowi kryterium przynależności do kleru diecezji. Nadto Sobór Watykański II wprowadził nowe kryterium przynależności kapłana do prezbiterium Kościoła partykularnego przez wprowadzenie nowej instytucji prawnej, a mianowicie „przydzielenia” (addictio)⁹. Wobec tego biskup na terenie Kościoła partykularnego skupia wokół siebie „wszystkich kapłanów diecezjalnych, to jest zarówno kapłanów do jego diecezji inkardynowanych, jak i tych, którzy będąc inkardynowani do innej diecezji lub prałatury są przydzieleni (addicti) do pracy w jego diecezji na pewien okres czasu”¹⁰.

2. Misja kanoniczna a kapłani zakonni

Na podstawie tego, co wyżej zostało powiedziane, wydawać by się mogło, że do grona kapłańskiego tworzącego prezbiterium diecezji, należą tylko i wyłącznie kapłani diecezjalni. Tymczasem w konstytucji dogmatycznej o Kościele czytamy, że „z kolegium biskupim związani są ściśle z tytułu kapłaństwa i świętego posługiwania wszyscy kapłani, zarówno diecezjalni, jak i zakonni, i stosownie do swego powołania oraz otrzymanej łaski służą dobru całego Kościoła”¹¹. A więc Sobór Watykański II wyraźnie stwierdza, że do prezbiterium diecezji należą nie tylko kapłani diecezjalni, ale również i zakonni.

Jednak powstaje pewna trudność w interpretacji tej wypowiedzi Soboru oraz w odpowiedzi na pytanie, w jakim sensie należą do prezbiterium diecezjalnego kapłani zakonni, skoro posiadają „swoje własne konstytucje zakonne, swoje własne zadania tak natury indywidualnej (ascetycznej), jako i wspólnotowej (exempti, non exempti)”¹². Trudność tę powiększają niedostatecznie jasne teksty soborowe w tej sprawie, a zwłaszcza szereg odpowiedzi udzielonych przez Komisje soborowe, zajmujące się tym problemem, „na liczne modi zgłoszone przez ojców soborowych do tekstu Konstytucji dogmatycznej o Kościele i do tekstu dekretu o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele”¹³.

⁸ Por. Kan. 111—117.

⁹ Por. DB n. 28.

¹⁰ Pieronek T., *Rada Kapłańska wyrazem soborowej odnowy*, Prawo Kanoniczne 12 (1969) 3—4, s. 13; por. Carli M., *Ufficio pastorale dei vescovi e Chiese orientali cattoliche. Genesi storico-dottrinale*. Testo latino e traduzione italiana. Esposizione e commento Motu Proprio „Ecclesiae sanctae”, ed. Elle Di Ci, Torino 1967, s. 339, 372—373 (Cytuję za: Pieronek T., art. cyt., s. 13, przyp. 55).

¹¹ KK n. 28.

¹² Łukaszyk R., *Troskliwi współpracownicy urzędu biskupiego*, *Collectanea Theologica* 38 (1968) IV, s. 30.

¹³ Pieronek T., art. cyt., s. 14; por. Rambaldi J., *Fraternitas*

Niektórzy z kanonistów rozwiązanie tego problemu widzą w przyjęciu dwóch znaczeń terminu „prezbiterium”: znaczenia szerszego i ścisłego. W znaczeniu szerszym przez prezbiterium należy rozumieć wszystkich kapłanów zarówno diecezjalnych jak i zakonnych, a podstawą tak rozumianej wspólnoty jest wyłączenie kapłaństwo Chrystusowe i uczestnictwo w Jego misji. Tak rozumiane prezbiterium za podstawę miałyby wyłącznie prawo Boże. Natomiast przez prezbiterium w znaczeniu ścisłym należy rozumieć kapłanów diecezjalnych, którzy z danym Kościołem partykularnym związani są nie tylko z tytułu prawa Bożego ale również i kościelnego¹⁴.

Przeciwko takiemu rozumieniu prezbiterium diecezjalnego, które według innych kanonistów jest nie do przyjęcia, stawiane są trudności. Po pierwsze Sobór nigdzie sam nie stawia rozróżnienia na prezbiterium w ścisłym i szerszym znaczeniu, a po drugie, przy założeniu słuszności tej opinii, biskup diecezji, gdzie pracują wyłącznie kapłani zakonnicy, nie posiadałby prezbiterium — a to jest sprzeczne z pojęciem Kościoła i nauką Soboru o kapłaństwie¹⁵.

Aby problem przynależności kapłanów zakonnych do prezbiterium diecezjalnego mógł być właściwie rozwiązywany, wydaje się, że należy w rozwiązywaniu go iść drogą bardziej teologiczną niż kanoniczną, chociaż przy założeniu, że do prezbiterium Kościoła partykularnego należą tylko kapłani diecezji, z punktu widzenia prawnego takie rozwiązanie jest zupełnie słuszne i konsekwentnie oparte na instytucji inkardynacji. Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele mówi, że wszyscy kapłani, nie tylko diecezjalni ale również zakonnicy¹⁶, zarówno wyjęci, jak niewyjęci¹⁷ są w zasięgu władzy ordynariusza, który obejmuje wszystkie sprawy, które są związane z realizacją posłannictwa apostołskiego.

„Powyższe czynności wpływają u kapłanów zakonnych nie z ich statusu zakonnego, ale kapłańskiego. Jako czynności ścisłe kapłańskie mogą być wykonywane tylko w ścisłej więzi z biskupem. Stąd też powiedzieć można w świetle tegoż dekretu, że Sobór dokonał sprecyzowania następującej zasady: każdy kapłan,

sacramentalis et presbyterium in Decreto „Presbyterorum Ordinis”, n. 8, Periodica de re morali canonica liturgica 3 (1968) 331—350.

¹⁴ Rambaldi J., art. cyt., s. 347—348.

¹⁵ Lecuyer J., *L'Eglise continue l'oeuvre sacerdotale du Christ, La Vie Spirituelle* 47 (1965) 283; Taranon V., *El sacerdocio a la luz del Concilio Vaticano II*, Salamanca 1966, s. 102. (Cytuję za Rambaldi J., art. cyt., s. 344, przyp. 43).

¹⁶ DB n. 28.

¹⁷ DB n. 35 § 4.

zarówno diecezjalny, jak i zakonny, z konieczności przynależy do prezbiterium diecezji i pozostaje w ścisłej więzi z biskupem oraz podlega biskupowi we wszystkim, co dotyczy budowania Kościoła diecezjalnego. Egzemplcja bowiem wcale nie oznacza niezależności od biskupa¹⁸, gdyż łączność z papieżem jako głową kolegium biskupiego powstaje i zwiększana jest dzięki łączności z biskupem jako głową kolegium diecezjalnego¹⁹. Reguła zakonna natomiast i wszelkie przywileje — jak stwierdza w komentarzu A. Grillmeier²⁰ — nie mają wcale na celu wyizolowania kapłanów zakonnych z Kościoła, ale jeszcze głębsze ich włączenie w kościelną wspólnotę kapłańską. Można powiedzieć, że ten właśnie fakt włączenia we wspólnotę stanowi także punkt wyjścia dla odnowy życia zakonnego w duchu wskazań Soboru. Prezbiterium więc diecezji to wspólnota kapłanów diecezjalnych jak i zakonnych z biskupem na czele²¹.

Niemniej Sobór nie zmienia zasady, że kapłani zakonni nie są inkardynowani do diecezji, ale do zakonu²². A więc podlegając od strony przynależności do prezbiterium diecezji biskupowi, nie przestają nadal podlegać, jak to było dotychczas w prawie kodeksowym, swoim przełożonym zakonnym z racji przynależności do zakonu²³, pełniąc w Kościele, sobie właściwą rolę charyzmatyczną²⁴. Jednakże, „biorąc pod uwagę charakter właściwy każdemu zakonowi winni chętnie przystępować również do zewnętrznych dzieł apostołatu”²⁵. Nadto w dekrecie tym czytamy: „Kapłani zakonni, wyświęceni do zadań kapłańskich w tym celu, by być troskliwymi współpracownikami biskupiego stanu, są dziś w możności, wobec wzmaganania się zapotrzebowań dusz, służyć większą pomocą biskupom. Dlatego trzeba powiedzieć, że w pewien przewidziany sposób przynależą do kleru diecezji, skoro mają udział w trosce o dusze i wypełnieniu dzieł apostołatu pod władzą biskupów”²⁶. Inaczej więc mówiąc należy postawić następującą regułę: „Kapłani zakonni o tyle należą do kleru

¹⁸ Por. DB. n. 35 § 3.

¹⁹ Giblett J., *Die Priester des „zweiten Grades“*, w: De Ecclesia, II, Frankfurt am Main 1966, s. 209—210.

²⁰ Grillmeier A., *Kommentar zum Artikel 28 der Kirchenkonstitution*, w: Das Zweite Vatikanische Konzil, I, Freiburg 1966, s. 255.

²¹ Łukaszyk R., art. cyt., s. 31.

²² Por. Kan. 115 i 585.

²³ Por. Kan. 630—631; DB. n. 35.

²⁴ KK n. 44; por. Bouchet P., *La hierarchie et l'apostolat des religieux*, Revue de Droit Canonique 2—3 (1968) 106—111; Guittton J., *Kościół współczesny*, Warszawa 1965, s. 247.

²⁵ DB n. 33; por. Proesmans H., *Zakonnicy w pracy duszpasterskiej diecezjalnej i parafialnej*, Concilium 1—10 (1966—67) 487—492.

²⁶ DB n. 34.

diecezji, o ile (quatenus) biorą udział w pracy duszpasterskiej lub zajmują się apostołstwem”²⁷.

Powstaje pytanie w jaki sposób biskup może wezwać kapłana zakonnego do pracy duszpasterskiej lub dzieł apostołatu w danym Kościele partykularnym. Na to pytanie odpowiada dekret *Christus Dominus* bardzo ogólnie, a mianowicie to wezwanie ma się odbyć „w sposób prawowity” (legitime)²⁸, czyli „zakonników nie można wezwać inaczej, jak za pośrednictwem prawowitych przełożonych i z zachowaniem przepisów prawa”²⁹.

Reasumując powyższe rozważania należy postawić twierdzenie: Kapłan zakonny wchodzi do prezbiterium diecezjalnego poprzez otrzymanie od biskupa misji kanonicznej, poprzez którą staje się urzędowym i bezpośrednim jego współpracownikiem w pasterskiej posłudze nauczania, uświęcania i rządzenia³⁰.

Zakończenie

A więc diecezjalne prezbiterium w Kościele partykularnym obejmuje nie tylko kapłanów diecezjalnych inkardynowanych czy diecezji przydzielonych, ale i kapłanów zakonnych posiadających misję kanoniczną. Z całości naszych rozważań widać, że inkardynacja, przydzielenie i misja kanoniczna, w oparciu o element zasadniczy sakramentu kapłaństwa, stanowi o przynależności do danego prezbiterium partykularnego, dzięki którym u każdego kapłana diecezjalnego i zakonnego, aktualizuje się sakramentalne uczestnictwo w świętych zadaniach biskupa, a więc w nauczaniu, uświęcaniu i pasterzowaniu.

Nadto należy stwierdzić, że w świetle ustawodawstwa posoborowego przynależność do prezbiterium diecezjalnego, chociaż wynika z różnych instytucji kanonicznych, jest analogicznie podobna, a nawet tożsama, gdy chodzi o kapłanów do diecezji przydzielonych i kapłanów zakonnych posiadających w danej diecezji misję kanoniczną.

De missione canonica in realisatione presbyterii dioecesanii

Ex Codice Iuris Canonici patet sacerdotes dioecesanos solum ad presbyterium dioecesanum pertinere (can. 111). Aliam doctrinam in hac re Concilium Vaticanum II exponit. Ex constitutione *Lumen gentium*.

²⁷ Pieronek T., art. cyt., s. 15.

²⁸ DB n. 35.

²⁹ *Sacrosanctum Oecumenicum Concilium Vaticanum Secundum, Schema. Decreti De pastorali episcoporum munere in Ecclesia, Textus emendatus et Relationes*, Typis Polyglottis Vaticanis 1964, s. 72.

³⁰ Por. Rousseau J., *De relationibus iuridicis religiosorum cum sacra hierarchia recognoscendis*, *Apollinaris* 40 (1967) 250; Lecuyer J., dz. cyt., s. 282—183; kan. 109.

(n. 28) et decreto *Christus Dominus* (n. 28) evadit, ut ad presbyterium dioecesanum pertineant etiam ii sacerdotes, qui ad curam animarum temporalem alicui Ecclesiae particulari addicti sunt necnon sacerdotes religiosi quamvis sollicitudinem animarum cum episcopo in eius dioecesi habentes.

Auctor in hoc articulo voluit responsionem dare in quaestione: quomodo sacerdotes dioecesi ad cura animarum temporalem addicti et religiosi pertinere possunt ad presbyterium dioecesanum alicuius Ecclesiae particularis ratione incardinationis in sua dioecesi vel inscriptionis in sua religione manentes?

Primum varias opiniones canonistarum in hac quaestione dissertantium exponit denique dat opinionem suam. Secundum eam opinionem instrumentum incorporationis ad presbyterium dioecesanum missio canonica est propter quam participatio sacerdotum sacramentalis in sacris muneribus episcopi actuatur. Adiuncti unitate unius Sacerdotii Christi et participantis in muneribus sacris unius episcopi unum presbyterium dioecesanum atque unam familiam sacerdotalem constituunt.

In luce doctrinae Concilii Vaticani II ad presbyterium dioecesanum pertinent non solum sacerdotes dioecesi incardinati sed etiam ei addicti necnon religiosi, qui in ea missionem canonicam habent.